

ДИГИТАЛНО НАСИЉЕ

Континуирани развој информационо-комуникационих технологија, као и све већа доступност интернета младима, омогућили су нове видове учења, забаве, комуницирања, али и нове врсте ризика и насиља. Стога су последњих година, поготову на међународном плану, покренуте бројне иницијативе којима се регулишу права деце и младих у дигиталном свету.

Иако знамо да коришћење интернета може да има позитиван утицај на целокупни развој младих, омогућавајући им стицање дигиталних вештина неопходних за живот у 21. веку, чињеница је да младима недостају вештине конструктивног коришћења интернета и заштите од потенцијалних ризика и насиља на интернету.

Како је дигитална комуникација готово свакодневни вид комуникације данашњих ученика и ученица, важно је да разумемо на које све начине, и под којим условима, дигитално насиље може да остави озбиљне емоционалне, психичке и социјалне последице на све особе које су му изложене.

Дигитално насиље је коришћење дигиталне технологије (интернета и мобилних телефона) с циљем да се друга особа узнемири, повреди, и понизи и да јој се нанесе штета.

Дигитално насиље може се испољити на различите начине. Најчешће се срећу следећи **облици дигиталног насиља:**

- постављање узнемирујућих, увредљивих или претећих порука, слика или видео-снимака на туђе профиле или слање тих материјала СМС-ом, инстант порукама, имејлом, остављање на чету;
- снимање и дистрибуција слика, порука и материјала сексуалног садржаја;
- узнемиравање телефонским позивима;
- лажно представљање, коришћење туђег идентитета, креирање профила на друштвеним мрежама на туђе име;
- недозвољено саопштавање туђих приватних информација, објављивање лажних оптужби или гласина о другој особи на профилима друштвених мрежа, блоговима итд.;
- промена или крађа лозинки;
- слање вируса;
- исмевање у онлајн причаоницама и на интернет форумима;
- непримерено коментарисање туђих слика, порука на профилима, блоговима;
- игнорисање, искључивање (нпр. из група на социјалним мрежама), подстицање мржње (по различитим основама) и др.

Дигитално насиље може се вршити директно или индиректно (преко посредника), уплитањем других особа у вршење насилне активности, са или без њиховог знања (нпр. у име неке особе, са њене адресе или профила, шаљу се узнемиравајуће поруке или се остављају на блогу, чету, форуму или профилу других особа).

Дигитално насиље обично се дешава међу младима, међутим, нису ретки случајеви када се одрасле особе насилне према деци и младима на интернету. У тим случајевима најчешће је реч о малтретирању или прогањању путем интернета, што представља кривично дело и кажњиво је законом.

ШТА БИ УЧЕНИЦИ/Е ТРЕБАЛО ДА ЗНАЈУ У ВЕЗИ СА ПРЕВЕНЦИЈОМ ДИГИТАЛНОГ НАСИЉА?

1. Односите се према другима с поштовањем

Било да пишете мејлове, разговарате на чету, остављате коментаре на социјалним мрежама, учествујете у форумима или радите нешто друго на интернету, понашајте се пристojно и културно. Златно правило сваке комуникације, без обзира да ли се она дешава у реалном или виртуелном вету гласи: **не чини другима оно што не желиш да они/е теби чине!**

2. Будите свесни/е трагова које остављате у дигиталном свету, размислите пре него што нешто "постујете", "шерујете", "твитујете" ...

Имајте на уму да информација коју једном поставите на интернет престаје да буде ваше власништво и да заувек губите контролу на њом. На пример, само једна несмотрено постављена фотографија, неколико година касније, може неком бити препрека за добијање радног места ...

3. Обратите пажњу на језик којим комуницирате на интернету

Непримерене, грубе и вулгарне поруке могу повредити некога, иако можда иза њих не стоји нужно лоша намера. Осим тога, већина форума, мрежа и других онлајн сервиса има прописана правила комуницирања, па вам се може десити да вас привремено искључе или да вам трајно онемогуће коришћење тих сервиса.

4. Будите опрезни/е с личним информацијама, не делите их с другима.

Никада не делите личне информације (име, адреса, бројеви телефона, име школе, место живљења) о себи, породици или пријатељима с другима, чак и онда када позитивно процењујете њихове намере. Поштујте упутства за заштиту личних података и правила за креирање безбедне лозинке. То ће повећати вашу безбедност на интернету.

5. Предузмите неопходне мере техничке заштите како бисте предупредили/е могућност насиља

Заштитите свој рачунар антивирус програмима. Приликом регистрације на неку социјалну мрежу, прочитајте упутства за безбедно коришћење.

6. Помозите особама које се не сналазе најбоље на интернету

Свака особа која користи интернет у неком тренутку била је "новајлија" на њему. Будите солидарни/е, помозите другима да безбедније користе интернет, јер тако повећавате и личну безбедност, а интернет чините безбеднијим и бољим местом за све који/е га користе.

7. Будите свесни/е дигиталног насиља

Дигитално насиље чешће је него што то многи млади мисле. Имајте на уму да интернет није креиран с циљем да буде пријатељско окружење за децу и младе! Често млади нису свесни да својим понашањем повређују друге и да заправо чине дигитално насиље.

8. Немојте пасивно да посматрате дигитално насиље, пријавите га

Дигитално насиље треба пријавити и на њега треба реаговати.

9. Информишите се о дигиталном насиљу

Информишите се о превентивним мерама које можете да предузмете пре него што се дигитално насиље догоди. Запамтите, само заједничким снагама можемо да учинимо интернет безбеднијим и бољим местом за младе!

10. Коришћење интернета сведите на разумну меру

Не трошите превише времена на интернету. Постоје и други занимљиви начини на које можете да потрошите своје слободно време.

КАКО ДА РЕАГУЈЕ УЧЕНИК/ЦА КАДА ДОЖИВИ ДИГИТАЛНО НАСИЉЕ?

Иако начин реаговања зависи од облика дигиталног насиља и специфичног контекста у коме се оно догађа, постоји неколико ствари које би ученик/ца требало да уради како би се насиље зауставило и ублажили негативни ефекти:

1. Промислите пре него што било шта предузмете

Насилно понашање је апсолутно неприхватљиво, увек имате право да тражите подршку и излаз из ситуације у којој сте се нашли/е. Међутим, када сте узнемирени/е, уплашени/е, љути/е не можете

разумно да промишљате. Зато, не доносите исхитрене одлуке! Дубоко удахните ваздух, "избројте до 10" или радите нешто друго што вас умирује, пре него што било шта предузмете (нпр. одговорите на увредљиву поруку). Не дозволите себи да кажете или урадите нешто због чега ћете се касније кајати.

2. Не одговарајте на узнемиравајуће и претеће поруке

Нормално је да осећате љутњу према особама које вас узнемиравају и да имате потребу да нешто предузмете, кажете или да нешто урадите тим особама. Међутим, имајте на уму да освета може да учини ситуацију још компликованијом и да се тако круг насиља не затвара, већ наставља.

Покажите да умете да се носите са ситуацијом на најпозитивнији могући начин, да имате контролу над ситуацијом. Дајте себи шансу да постанете још боља особа!

3. Сачувајте доказе узнемиравања

Немојте да бришете узнемиравајуће поруке пре него што их сачувате (можете да направите снимак екрана).

4. Ономогућите особи која вас узнемирава да поново ступи у контакт са вама

Блокирајте садржај, страницу на друштвеној мрежи, групу, сајт или налог особе која вас узнемирава.

5. Поделите негативно искуство са особама у коју имате поверења

Прво што би требало да има на уму свака особа која је доживела било који облик дигиталног насиља јесте да негативно искуство не треба да задржи за себе, чак и уколико јој/му је непријатно, или се можда стиди, прибојава да то учини.

Уз подршку поузданог пријатеља/ице или одрасле особе (родитељи, чланови породице, психолог/шкиња, педагог/шкиња, наставник/ца) много лакше се решава сваки проблем. Подршку можете да потражите и од стручних особа оспособљених за пружање подршке младима који су искусили ову врсту узнемиравања. Један такав сервис налази се на Фејсбук страници *Бирај речи, хејт спречи*.

6. Не кривите себе због тога што вам се догодило/догађа

Насиље никада није прихватљиво. Без обзира шта је у питању, нико нема право да намерно вређа и узнемирава другу особу.

КАКО ДА РЕАГУЈЕ УЧЕНИК/ЦА КАДА ЈЕ СВЕДОК ДИГИТАЛНОГ НАСИЉА?

1. Никако немојте остати "скрштених руку"

Сведоци имају кључну улогу у спречавању и заустављању дигиталног насиља. Зато, немојте пасивно да примате информације, већ учините све што можете. Покажите солидарност и одговорност.

2. Немојте се укључивати у насиље и распиривати лоша осећања

Немојте да подлежете притиску вршњака/иња. Прослеђивањем ружних порука, смејањем неумесним шалама, "хејтовањем", постајете саученик/ца у насиљу. Замислите како бисте се ви осећали/е у тој ситуацији.

3. Подржите особу која трпи насиље

Уколико сте дигитално вештили од особе која је доживела насиље, помозите јој да предузме адекватне техничке мере заштите. Подржите је да насиље пријави или да се обрати за помоћ. Саслушајте је, понекад је и то довољно.

4. Обратите се за помоћ одраслима

У вашем окружењу постоје одрасле особе у које имате поверење и оне могу да вам помогну да предузмете најефикасније кораке.

5. Упутите своје другове и другарице на Онлајн сервис за подршку деци и малдима који су искусили дигитално насиље

6. Пријавите дигитално насиље установама које су за то надлежне

КОМЕ ПРИЈАВИТИ ДИГИТАЛНО НАСИЉЕ?

1. Сваки облик насиља, па и дигитално насиље, пријављује се школи: наставнику/ци и одељењском старешини. У зависности од нивоа насиља, активности у вези са заштитом предузима сам наставник/ца и одељењски старешина, тим за заштиту од насиља, односно унутрашња заштитна мрежа, или се укључује спољашња заштитна мрежа (остале установе; центар за социјални ад, полицијска управа, установе здравствене заштите).

2. Образовно-васпитна установа је у обавези да сваки облик насиља трећег нивоа пријави **надлежној школској управи** у року од 24 сата.

3. У оквиру **Министарства просвете, науке и технолошког развоја функционише СОС телефонска линија**. На број телефона **0800/200-201** може да се пријави сваки облик насиља, па и дигитално насиље.